

telex
Komplex

**A magyar James Bond
– Hartai Imre titkos élete**

Dezső András

Ezerkilencszázkilencvennyolc július 25-én már 275 napja sínylődött csecsen emberrablók fogságában a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat két munkatársa, Dunajszky Gábor és Oláh István. Az utolsó pár napban egy vastag vasajtóval lezárt, páncélteremszerű helyiségben tartották őket fogva.

A szobát úgy alakították ki, hogy egy árva hang se szűrődhessen be kívülről. Ezért is tűntek félelmetesnek azok az „igen erős hangeffektusok”, amelyek még így is áthallatszottak a falakon. Ezeket a hangokat István soha nem felejtí el. Miután kinyílt a vasajtó, belépett a helyiségbe egy férfi. Letakarta a két túszejét, talán azért, hogy ne láthassák, mi zajlott odakint pár másodperccel korábban.

„*Melyikük Oláh István?*” – kérdezte az idegen oroszul.

„*Én vagyok*” – felelte István, majd hagyta, hogy az ismeretlen férfi a kezénél fogva kivezesse őt a helyiségből. Mindez olyannyira gyorsan történt, hogy a pánikszerű sietségben kifelé rohanva az idegen véletlenül egy betonoszlopnak is nekivezette. A szabadba érve aztán egy autóba ültette Istvánt, akinek a fejről pár kilométer után lekerült a kötés. A volán mögött ülő férfi ekkor megszólalt, még hozzá magyarul:

„*Most már megnyugodhat.*”

Ezután a vezetőülésről hátrahajolva egy fésűt nyújtott István felé, és megkérdezte, meg akar-e fésülni.

Akkor, abban a pillanatban, 275 nap fogság után Istvánt a csapzott haja érdekelte a legkevésbé.

A felfegyverkezett emberrablók 1997. október 23-án hajnalban támadták meg a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat, a MÖSZ grozniji épületét. Dunajszky Gábor irodavezető a zajra figyelt fel, majd a szobájából a folyosóra kinézve látta meg a terepruhába öltözött, maszkos fegyvereseket. Mire észbe kapott, már az ő és kollégája, Oláh István fejére is lepedőt borítottak a behatólok. A támadók mindent magukhoz vettek, amit értékesnek gondoltak, majd géppisztolyaikkal a két magyart kituszkolták a szobából az épület elé, belökték őket egy kocsiba, fejüket az

ülésre nyomva. Aztán padlógázzal elhajtottak egy ismeretlen helyre, ahol Oláh Istvánt és Dunajszky Gábort összebilincselve egy sötét, mély verembe zárták.

A MÖSZ, amelynek a két elrabolt magyar dolgozott, 1995-ben kezdte meg kaukázusi misszióját. Csecsenföldet akkoriban a világ egyik legveszélyesebb helyeként tartották számon. Az egykor a Szovjetunióhoz tartozó területen élő csecsenek a szovjet birodalom 1991-es összeomlása után lázadtak fel az oroszok ellen. Az első csecsen–orosz háborúnak 1995-ben tűzszünet vetett véget, de az országban továbbra is káosz és anarchia uralkodott. A háború szétverte a csecsen gazdaságot, az utcákon munka nélkül maradt fegyveres fiatalok lófráltak. Az országban megjelentek,

és egyre nagyobb befolyásra tettek szert a dzsihadisták vagy az iszlám mögé bújó, de valójában közönséges, erőszakos bűnözők. Noha létezett központi hatalom, amelynek csúcsán a nyolcvanas években még a Magyarországon a szovjet hadseregben főparancsnokként szolgáló Aszlan Maszhadov elnök állt, a szélsőséges iszlamistákat és az elvetemült bűnözőket ő sem tudta kordában tartani.

Csecsenföld életét a szegénységen túl megkeserítették a mindennapos emberrablások is: a külföldiek túszul ejtése volt a csecsen bandák, köztük az iszlamisták egyik bevételi forrása. Nem sokkal a MÖSZ épületének megtámadása előtt rabolták el Groznijból a Nemzetközi Vöröskereszt hat alkalmazottját, akiket később meg is gyilkoltak.

Mindezek ellenére a MÖSZ munkatársai az elrablásukig biztonságban érezhették magukat. Nemcsak amiatt, mert Maszhadov jó kapcsolatokat ápolott a magyarokkal. A MÖSZ ingyenkonyhát üzemeltetett, egyedülálló anyáknak, árváknak, öregeknek juttatott el alapvető élelmiszereket. Emellett a háború után újrainduló oktatásban is nélkülözhetetlen segítséget nyújtottak a szegény, sokszor árván marad gyerekeknek, iskolaszerekkel segítve őket. Ezért a magyarok elrablása az őket ismerő és szerető csecseneket is sokkolta. Ahogyan természetesen a magyar közvéleményt is.

Elraboltak két magyart

Groznij (MTI) – Groznijban csütörtökön hajnalban, helyi idő szerint három órakor fegyveresek törtek rá a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat képviseletére. A tíz támadó megkötözte a két csecsen őrt, feldúlta az irodát és magával hurcolta Dunajszky Gábor irodavezetőt, valamint egyik munkatársát, Oláh Istvánt – közölte az MTI moszkvai irodájával Lehel László, a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat vezető képviselője.

Lehel László beszámolója szerint az eseményekről a grozniji iroda harmadik munkatársától, Hidvégi Agnéstól kaptak értesítést, akit a támadók – könyörgés-

nek engedve – végül nem vittek magukkal. Ő szabadította ki az öröket, s a grozniji EBESZ-képviselőről tájékoztatta a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat vezetését.

Beszámolója szerint a támadók pénz után kutatva forgatták fel a grozniji irodát, s csaknem 40 ezer dollárnyi értéket vittek magukkal, így a szolgálat műholdas telefonját is. A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat már több mint egy éve fejt ki jószoigálati tevékenységet Csecsenföldön és Dagesztánban, ahol naponta csaknem 10 ezer ember számára biztosítanak ételmelet.

~~adviselés büntette~~

A magyar állam, de a MÖSZ sem tehetta meg, hogy félvállról veszi az ügyet. Az emberrablókkal egy magyar rendőrökből és titkosszolgákból álló speciális csapat tartotta a kapcsolatot Budapestről. Az akkori miniszterelnök, Horn Gyula és külügyminisztere, Kovács László szabad kezet adott a stábnak, az pedig naponta referált a kormánynak a fejleményekről. A team hetente

egy megbeszélést tartott, ezen Medgyessy Péter akkori pénzügyminiszter is rendre megjelent, neki kellett gondoskodnia arról, hogy a csapat munkájához szükséges pénz rendelkezésre álljon. A túszejtőkkel a Nemzetbiztonsági Hivatal egyik munkatársa tárgyalt, aki a MÖSZ képviselője lett. Rá hárult az egyik legnehezebb feladat, hiszen hónapokon keresztül jórészt rajta, az ő kommunikációján múlt a túszer életé.

Az emberrablók hárommillió dollárt követeltek. Ez akkori árfolyamon 600 millió forintnak felelt meg – inflációval korrigálva ez ma több mint 2,6 milliárd forint lenne. Összehasonlításképpen: 1997-ben Magyarországon bruttó 67 ezer forint volt a havi átlagkereset.

A magyar csapat úgy gondolta, ha nem is

a teljes összeget, de valamennyit fizetniük kell az emberrablóknak, bár ezt nyilvánosan tagadta az állam, mert nem akarta, hogy mások is kedvet kapjanak az emberrabláshoz. A pénz összegyűjtése (amit részben a MÖSZ végzett) hosszabb időt igényelt, ezért a csapat az időhúzásra játszott. Minderről Oláh és Dunajszky természetesen semmit sem tudott, ők csak reménykedhettek.

„A halálfélelmet meg lehetett szokni. De az éhezést nem, ahogy a szomjazást és azt sem, hogy mindig fáztunk a mínusz 20, mínusz 30 fokban hidegben. A bilincs ráfagyott a csuklómra” – emlékezett vissza István a pokoli időszakra. „Az egyik szadista annyira rászorította a bilincset a csuklómra, hogy gumilabda nagyságúra dagadt az öklöm.”

István ma már 74 éves. Huszonhat évvel az elrablásuk után találkoztam vele először. A történetekről higgadtan, nyugodtan mesélt, és talán ennek a nyugodt habitusnak is köszönheti, hogy társával nem haltak meg a csecsen fogságban. István és Gábor a gödörben jógagyakorlatokat végeztek, ez lelassította az anyagcseréjüket, a szívműködésüket. Ha nem így tesznek, talán a szervezetük sem bírta volna ki a megpróbáltatásokat. *„Igazi pszichodrázában sínylődünk.”*

István visszaemlékezése szerint az is emberpróbáló nehézség elé állította őket, hogy elviseljék az állandó sötétséget. A fogság első öt hónapjában teljesen lefogyasztották őket, hogy mindenféle fizikai ellenállásra képtelenné váljanak. Ha utána kicsit táplálták is őket, abból

már nem lett izom.

De a táplálásukat sem vitték túlzásba. „Egy hétig napi 30 deka kenyeret adtak egy főnek. Egy hétig naponta 8 evőkanál főtt tészta per fő volt az adag” – idézte fel István a menüt. Emellé napi hét deci folyadékot kaptak, ki is száradtak.

István szerint az is a fogvatartóik brutalitásáról árulkodott, ahogyan enni adtak nekik. „Egy tálba adták az ételt. Felezd el azt sötétben, hogy egyformán jusson mindkettőnek. És egy darab kanalat kaptunk. Egy evőkanállal evett a társam a tésztából, egy evőkanállal én, aztán ő, aztán megint én, és így tovább. Tele lett a szánk sebbel, mert C-vitamin hiányában a nyálkahártya és a bőrréteg érzékennyé és sérülékennyé vált.”

Napi rendszerességgel verték őket. Megtiltották

nekik, hogy megszólaljanak. Egymással sem beszélhettek. Ha rajtakapták őket, hogy megszegték a szabályt, jött a verés.

„Egyszer úgy megverték, hogy kettő-három bordám eltörött, egy fogamat kiverték. Bordatöréssel egy gödörben rohadva levegőt sem tudtunk venni, miközben a köhögés fizikai fájdalmat okozott.” Hogy fogvatartóik jelezzék, nem viccelnek a váltságdíjjal, kétszer majdnem ki is végezték őket. *„Az egyik izomember szó szerint leütött, agyrázkódást kaptam. A földre zuhantam, miközben a fülem mellett elsütöttek egy fegyvert. Mindezt filmre vették. Azóta az egyik fülem használhatatlan, sípol.”*

A kínzásokat a csecsenek azért vették filmre, hogy ezzel fokozzák a nyomást a magyar

államon. A kazettákat egy csecsenekből álló „futárszolgálaton” keresztül juttatták el a moszkvai magyar nagykövetségre.

Fél év elteltével, amikor az emberrablók úgy ítélték meg, hogy a MÖSZ a túszok rendszeres verése ellenére sem hajlandó fizetni, brutális lépésre szánták el magukat: Dunajszky két ujjpercét baltával vagy valamilyen éles tárggyal levágták. *„Gyógyszer nélkül voltunk a gödörben, a társamnak hat héten keresztül nem gyógyult a sebe. A csont a végén kilátszott a csonkból. Féltünk, nehogy valami egér rámenjen, beleegyen, nehogy elfertőződjön a seb”* – mesélte István. Bár ezt akkor a túszok nem tudták, fogvatartóik az ujjdarabot egy szalaggal átkötve elküldték Magyarországra.

Fogva tartásuk alatt a két túszot néhányszor

utaztatták is, vélhetően azért, hogy nehezebb legyen rájuk bukkanni. Ilyenkor bekötött szemmel egy autó csomagtartójába dobták őket. A kilenc hónap alatt három sötét gödröt jártak meg. Az emberrablók azt akarták, hogy a túsók ne tudják, milyen nap van éppen, ezért rendszeresen dezinformálták őket. István azonban ennyi év elteltével is büszkén mesélte, hogy társával együtt az elejétől kezdve számolták a napokat, ezért a szabadulásukkor pontosan tudták az aznapi dátumot.

Mindeközben Budapesten a szakemberek azon dolgoztak, hogy valahogy kijuttassák őket a fogságból.

A rendszerváltás előtt a magyar titkosszolgálatoknak sikerült egy igen kiterjedt

közel-keleti ügynökhálózatot kiépíteniük. A budapesti csapat ezen a hálózaton keresztül lépett kapcsolatba egy szaúdi vallási vezetővel, valamint egy tekintélyes csecsen családdal, nekik köszönhetően egy nagy befolyással bíró vallási vezető is nyomást tudott gyakorolni az emberrablókra. Ezáltal a magyarok is kedvezőbb alkupozícióba kerültek: a hárommillió dolláros váltságdíjat előbb egymillióra alkudták le, később még ezen az összegben is faragni tudtak.

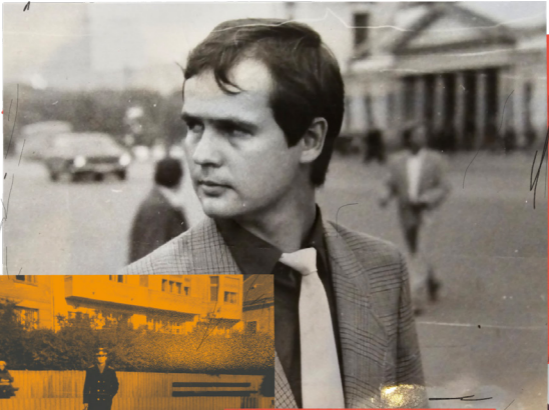
Ám hiába teremtették elő a pénzt, olyan emberek is kellettek, akik hajlandók elmenni a túsokért – ráadásul a legnagyobb titokban, illegálisan, anélkül hogy az utazás során érintett államok hatóságai tudomást szereznének a műveletről.

Azt, hogy pontosan hány emberből állt a

csapat, nem tudtam kideríteni, de a szigorúan titkos akció részleteit ismerő források szerint a művelet utolsó, végrehajtási szakaszában, a túsok kihozatalában csak két-három ember vett részt. Egyikük a Nemzetbiztonsági Hivatalnál dolgozott, a másik a rendőrség kommandósaként szolgált. A csapat harmadik tagja egy hírszerzőtiszt volt, akit a polgári hírszerzésért felelős Információs Hivatal, az IH delegált a csapatba. Ő volt az, aki Istvánt a szabadulása után először szólította meg magyarul. És aki a volán mögül átnyújtotta neki a fésűt.

Őt Hartai Imrének hívták.

■ dőnként helikopterek és vadászgépek jelentek meg a Roczkov Ferenc alezredes által vezetett motoros sárkányrepülő körül, amikor 1990 nyarán Nürnberg vonalán Franciaország felé haladt. A kitüntetett figyelmet az alezredes és a sárkányrepülőjét kísérő földi stáb azért kaphatta, mert a környéken német és amerikai NATO-támaszpontok voltak. Olykor a leszállásaikat is megkülönböztetett érdeklődés övezte. Csehszlovákiában például Roczkov egy autópálya mellett landolt, a kiérkező rendőröket csak néhány ajándék matricával tudták leszerelni.

Ezeket a történeteket maga Roczkov mesélte el a Top Gun nevű repülő lapnak, miután 1990-ben közel 12 ezer kilométert repült az európai, majd az amerikai kontinens fölött. A magyarok közül elsőként kelt át sárkányrepülővel a La

Manche csatornán és az alaszakai Sziklás-hegység fölött. Az expedíció Roczkov régi barátaiából, megbízható ismerőseiből állt. Legalább két sárkányrepülő mindig a levegőben tartózkodott, mert a stáb mindegyik tagja felváltva repült. Akik éppen nem a levegőben voltak, azok terepjáróban kísérték a repülőket.

A katonákból álló csapat századosi rangban szolgáló operátőre és tolmácsa az akkor 30 éves Hartai Imre volt. Roczkovék azt tervezték, hogy a sárkányrepülővel körberöpülnek a földet, és ezzel Guinness-rekordot állítanak fel. Hartai az út vége felé kiszállt: miután megtudta, hogy édesapja meghalt, és második gyereke is nem sokkal azelőtt született meg, Mexikóból hazarepült.

Az, hogy Hartai efféle kalandot vállalt, a

karakteréből fakadt. Ahogy egykori ismerősei mesélték, soha nem tudott megmaradni a fenekén. Pedig az 1960 áprilisában Kaposváron született férfi teljesen átlagos családban nőtt fel. Apja a helyi cukorgyárban dolgozott, édesanyja egy másik vállalatnál irodistaként – egyikük sem a világ legizgalmasabb hivatását űzte.

Hartait kissé különc gyerekként jellemezték, ami sokak szerint pusztán abból fakadt, hogy egyke volt. Jól tanult és fiatalon versenyszerűen atletizált – olyannyira, hogy egy-két ifjúsági sportolóként elért eredményét még a sajtóarchívumban is megtaláltam. Magasugrásban országos bajnok lett. Az egyik versenyen, amikor a zászlófelhúzásnál a rúdon megakadt a zászló, ő mászott fel, hogy kiszabadítsa.

Jó képességű és kiváló fizikumú diákként már kamaszkorában pilóta akart lenni. A kaposvári Táncsics Mihály Gimnáziumban megszerzett érettségi után vadászpilótának jelentkezett, de protekció nélkül nem vették fel, ezért a polgári képzést választotta: 19-20 évesen a Szovjetunióba került, a mai Kazahsztán területén található Aktjubinszkban lévő repülőakadémiára nyert felvételt. Ebben az időszakban tanult meg tökéletesen oroszul, emellett rengeteg leendő orosz pilótával ismerkedett meg, velük később is tartotta a kapcsolatot.

Az aktjubinszki akadémián 1984-ben repülőmérnök-pilótaként végzett. Miután hazatért, a Malévnál szeretett volna elhelyezkedni, de ott nem kapott állást. Szolnokon viszont a honvédség tárt karokkal

fogadta. Szolgálati lakást adtak neki, ezért a feleségével Szolnokra költöztek, az első gyerekük, egy fiú, már ott született. Míg a tanítónőként dolgozó felesége a nyugalmat szerette és mindentől óvta a gyereket, Hartaira ennek ellenkezője volt igaz: veszélyekre, kalandokra vágyott, a legkevésbé sem nyugalomra vagy átlagos életre.

Jóllehet Szolnokon további képzésre járt, és az An-26-os katonai szállító repülőgépre is sikerült letennie a típusvizsgát, a pilótakarrierje nem tartott sokáig. 1987-ben a szokásos éves orvosi vizsgálaton enyhe bal oldali halláskárosodást észleltek nála, az orvos pedig jelezte: gondolkozzon el a szakmaváltáson, mert legközelebb már nem fogja átengedni.

Hartai ebben az időszakban csatlakozhatott a katonai hírszerzéshez. 1988–1989 környékén Moszkvába küldték, ahol sikeresen el is végezte a hírszerző akadémiát. Ezután családjával együtt Szolnokról egy káposztásmegyeri panellakásba költözött. Annak az új generációnak lett a tagja, amelyik a hírszerző pályáját a rendszerváltáskor kezdte. Ez viszont azt is jelentette, hogy amikor 1990-ben részt vett Roczkov Ferenc alezredes sárkányrepülő expedíciójában, már a katonai hírszerzés, a Katonai Felderítő Hivatal állományába tartozott. Talán ez is az oka annak, hogy barátai, akik később megtudták, hol dolgozik, az expedíciót is csak valamiféle fedőakciónak tartották. Tudták róla, hogy sokat utazik külföldre, de azt senki nem tudta, miért. Nem is firtatták, és ő sem dicsekedett vele.

Hartai a nyolcvanas évek végén ismerkedett meg egy szintén Káposztásmegyeren élő ügyvéddel, Végh Lajossal, aki később a legjobb barátja lett. *„A környéken lakott egy fiatal, nagyon okos informatikus srác. Ő Imre szomszédjával csinált egy informatikai céget. Később a szomszéd ajánlására Imre is megjelent nálam, és ő is alapított egy kft.-t. Gyakorlatilag a 80 méteres körzetben sorra alakultak az informatikai cégek, amelyek hardverekkel, alkatrészekkel kereskedtek, szoftvereket telepítettek. Imre is ezzel foglalkozott, noha rajta azért látszott, hogy valójában nem az informatika a területe”* – mesélte Végh Lajos, amikor felkerestem, hogy Hartai életéről kérdezzem.

Hartai valódi munkájáról sokáig Végh sem tudott semmit, de azt mondta, utólag azon sem csodálkozna, ha a barátja által a nyolcvanas

évek végén alapított cégek némelyikét valójában fedővállalkozásként használta volna a katonai hírszerzés. Egyébként a cégek alapításában nem volt semmi furcsa, akkoriban az egész ország cégalapítási lázban égett, sorra alakultak a gazdasági társaságok.

A katonai hírszerzésre pedig különösen igaz, hogy aktív üzleti életet élt. Erről árulkodik egy fénykép is, amelyen Hartai Imre szerepel két másik férfival együtt. A kép születéséről annyit sikerült kiderítenem, hogy Szibériában, azon belül is Nahodkán készült. Hartai egy skót és egy délszláv hírszerző között áll, a hajóúton éppen Japánba tartottak.

A fotón olvasható egy felirat, amely sokat elárul erről az időszakról: Waltham.

Így nevezték azt az eredetileg német céget, amely a Kádár-rendszerben ezer szálon kötődött nemcsak az elektronikai készülékeket gyártó állami Videotonhoz, de a magyar katonai hírszerzéshez is. És a fénykép az egyik bizonyíték arra, hogy ez a kapcsolat a rendszerváltás után is tovább élt.

Talált kincs. Innen kapta a nevét Nahodka. Az Oroszország távol-keleti szegletében, a Japán-tenger partján lévő kikötőváros a nyolcvanas évek végéig zárt közösséget alkotott. Csak a lakhatási engedéllyel bírók élvezték a Szovjetunióhoz képest nagyságrendekkel jobb áruellátást, a fenséges tengeri ételeket, a kaviárt. A helyi férfiak zöme tengerészként, dokkmunkásként, hajójavítóként vagy halászként kereste a kenyerét. Nahodka ekkor még nyugodt hely volt.

A Szovjetunió még állt, de a rendszer már az utolsókat rúgta, amikor a nyolcvanas évek végén Moszkvában úgy döntöttek, Nahodka és környéke lesz az első szovjet vámszabadterület. Egy ilyen területen az importőrök anélkül helyezhetik el a külföldről behozott árukat,

hogy a vám- és adóterheket megfizetnék. Noha a város később csak rövid ideig élvezhette ezt a kiváltságot, a moszkvai döntés hatására a világ felfigyelt Nahodkára, ahol emiatt gyökeresen megváltozott az élet.

A kikötőváros ettől kezdve mágnesként vonzotta a szerencselovagokat. A települést és környékét egy szempillantás alatt ellepték az üzletemberek, a jobb életben reménykedő seftelők, a gátlástalan bűnözők. A Szovjetunió összeomlása újabb lendületet adott a vadkapitalizmusnak. Oroszok, ukránok, kaukázusiak és közép-ázsiaiak látták meg a lehetőséget az ország leggyorsabban fejlődő vidékében. Nahodkát remek adottságai is vonzóvá tették. A város kikötőit a transzszibériai vasútvonal köti össze, a település közelében elterülő óriási erdőkre, gazdag szén- és

fémlelőhelyekre, kiváló halászati lehetőségekre külföldi befektetők is felfigyeltek.

Mindebből szinte törvényszerűen következett, hogy a külföldi titkosszolgálatok, köztük a magyar katonai hírszerzés is, érdeklődni kezdtek az akkoriban még szűz területnek számító vidék iránt.

A katonai és a polgári hírszerzés két külön világnak számított. Miközben a rendszerváltáskor a közvélemény figyelve a besúgóhálózatot is fenntartó III/III-ra irányult, a katonai titkosszolgálat, köztük a katonai hírszerzés a szocializmus összeomlása után intakt maradt. Ugyanaz a káderállomány vitte tovább az ügyeket, ugyanazzal a hálózattal. Mindezt politikailag meg is lehetett indokolni.

A Varsói Szerződés felbomlott, Magyarország még nem csatlakozott a NATO-hoz, szuverén államként alapvető érdekében állt saját biztonságának a garantálása. Főleg egy olyan időszakban, amikor az országtól délre puszkaporos hangulat uralkodott.

A katonai és a polgári hírszerzés abban is különbözött egymástól, hogy előbbi a kommunizmusban privilegizált helyzetben volt utóbbival szemben. Paradox módon ezt a kivételezettséget éppen annak köszönhettem, hogy a Magyar Néphadsereg Vezérkar 2. Csoportfőnöksége alatt működő katonai hírszerzés sokkal kevesebb erőforrással bírt, mint a Belügyminisztérium alatt tevékenykedő állambiztonsági szolgálatok. A kevesebb forrást valamivel pótolni kellett, legalábbis ezzel

magyarázták meg a katonák, miért van szükség olyan illegális ügyletekre, amelyekkel pluszpénzt tudtak szerezni. Ezeknek a bevételeknek egy része azonban nem a szervezethez, hanem a szervezet vezetőinek zsebeibe vándorolt.

Az állami vezetés már a kommunista időszakban is szemet hunyt a mutyik, a törvénytelen üzletek fölött, ez az attitűd közvetlenül a rendszerváltás után sem változott. Érdemi kontroll hiányában az illegális vonalon dolgozó katonai hírszerzőknek nem jelentett problémát, ha a szabályokat ki kellett játszani, vagy ha a munka nagy része törvénybe ütközött – hiszen évtizedeken át ebben szocializálódtak. Ez magyarázat lehet arra is, hogy későbbi pályafutása során Hartai miért tűnt vakmerőbbnek, mint azok a hírszerző társai,

akik nem katonai vonalról érkeztek. Ahogy arra is, hogy a kilencvenes évek elején Hartai családja miért élt nagyságrendekkel jobban, mint a magyar átlag.

Hartai Imre – az egykori munkakönyvébe bejegyzett adatok szerint – 1991. augusztus 15-én lépett be a Videoton egyik leányvállalatának ismert Vidimpex Elektronikai Külkereskedelmi Kft.-hez mint üzletkötő. Csakhogy ekkor már a Katonai Felderítő Hivatal állományába tartozott. A vidimpexes munkája részben fedőtevékenység volt.

A Vidimpex cég története és tevékenysége szorosan összefüggött egy másik vállalattal, amely szintén a Videotonhoz és a katonai hírszerzéshez kötődött. Ez volt a Waltham,

amelynek a kilencvenes évek elején Hartai a távol-keleti vezetője, képviselője lett.

A Waltham Electronic GmbH eredetileg egy, a Német Szövetségi Köztársaságban megalapított cég, amely 1970-ben általános szállítási megállapodást kötött a magyar állam tulajdonában álló Videotonnal televíziók és más elektronikai cikkek értékesítésére. Eleinte a Videotonnal csak kooperált a német cég, később aztán a magyar vállalat lett a Waltham tulajdonosa. A német cég arra kellett a magyar katonai hírszerzésnek, hogy a hidegháború idején KGST-piacokat sújtó nyugati embargót azon keresztül játszassák ki. Azokat az árukat, amelyeket nem lehetett törvényes úton a KGST-országokba, így például Magyarországra exportálni, a Walthamon keresztül tudta beszerezni a magyar állam – és

rajta keresztül a Szovjetunió is. Nem csoda, hogy az oroszoknak köszönhetően az így beszerzett alkatrészek egy része rakétákban, tankokban, űrhajókban kötött ki. Az amerikaiak több ilyen eszközt találtak Nicaraguában és Afganisztánban is a hidegháború alatt.

A Videoton szinte ingyen, bizományba adott el árut (jórészt televíziókat) a Walthamnak. Sőt, még jutalékot is fizetett a német cégnek, de nem az eladott termékek, hanem a forgalom után. Tehát a német bejegyzésű, de valójában magyar titkosszolgálati háttérű Waltham nemcsak hitelt, árut, de még pénzt is kapott a Videontól. Az áruk nagy részét aztán a Waltham – közvetítők útján – a Távol-Keletre adta el jelentős felárral. Az így keletkezett profit egy része magánzsebekbe vándorolt, egy másik

részből pedig illegális titkosszolgálati akciókat finanszíroztak – beleértve az érvényben lévő embargó kijátszását, amiben nemcsak a Waltham, de a már említett Vidimpex is nyakig benne volt.

A rendszerváltás és a Szovjetunió szétesése után a Videotont felszámolták, de a fehérvári cég vérét szívó Waltham túlélte. A céget a Vidimpex ügyvezetője, a korábban Moszkvában is tevékenykedő Hargitai György üzletember és társai szerezték meg. Hargitai az első szabadon választott kormány tagjaival, köztük Antall József miniszterelnökkel is jó kapcsolatokat ápolt, de az előző rendszer titkosszolgálati hálójában is otthonosan mozgott.

Hargitai nem csak Magyarországon számított bizalmi embernek. Az üzletember Oroszországban olyan kiterjedt és magas szintű kapcsolatokkal bírt, hogy a kilencvenes évek elején a jóváhagyása nélkül magyar vállalkozó nem igazán tehette be a lábát az orosz piacra.

A rendszerváltás utáni időszakban a korábban a szovjet piacokon jelen lévő magyar vállalatok zöme arra panaszkodott, hogy a Nyugatra tekintető állam parlagon hagyja az egykori Szovjetunió kínálta lehetőségeket, Hargitaiék munkáját folytonosság jellemezte: 1992-ben a Waltham–Vidimpex cégcsoport már az ötödik képviseleti irodáját nyitotta meg az exszovjet régióban.

A Waltham akkori vezetése a vállalat átalakítása után fiókcégeket alapított Budapesten, Moszkvában, Bécsben és Münchenben, a társaság székhelyét pedig Németországból a ciprusi adóparadicsomba tette át, alkalmazkodva a kapitalista szokásokhoz. A cég a rendszerváltás után is elektronikai készülékeket szállított az oroszoknak, de az oroszok ezekért nem nagyon

fizettek. A Walthamnak azonban ez nem okozott gondot, mivel a gördülékeny üzletmenetet a Magyar Nemzeti Bank bécsi leánybankja, az állami pénzből gründolt CW Bank finanszírozta. Banki szakemberek szerint utólag már teljesen egyértelmű, hogy a CW Bank a titkosszolgálatok pénzének tisztára mosásában segédkezett. Erről évekkel később az akkori jegybankelnök, Surányi György nyíltan is beszélt, azt állítva, hogy *„voltak olyan jelek, amelyek arra mutattak, hogy titkosszolgálatok pénzét mosták át a bécsi bankban”*.

A talpraesett Hartaira minden bizonnyal azért esett a választás, mert ekkor már az oroszokon kívül is több nyelven folyékonyan beszélt (angolul, spanyolul is tudott, de a szláv nyelvekkel is elboldogult, szerbül

például tökéletesen), és rendkívül jól tudott kapcsolatokat építeni. Így került a Waltham embereként a Budapesttől 11 ezer kilométerre található Nahodkába, ahová a feleségével együtt ekkor már három gyereke is vele tartott.

Hartai érkezésekor Nahodka már egészen más arcát mutatta, mint amikor a nyolcvanas évek végén kitérte a kapuit a világ előtt. Bűnözés, egekbe szökő infláció, káosz jellemezte, a piacot különböző maffiacsoportok osztották fel egymás között. Nahodka kikötői a nemzetközi drogkereskedelem fontos állomásai lettek. A bűnözők Burma, Thaiföld és Laosz érintésével szállították az ópiumot és a heroint a Kam Ram-öbölnél fekvő orosz haditengerészeti bázisra, ahol vietnámi drogkereskedők vették át a kábítószer, ezt aztán orosz és csecsen

bandák várták Nahodka kikötőiben, majd onnan Csecsenföldre, Groznijba, végül Európába került. A csecsen bandák, amelyek évekkel később próba elé állították a magyar titkosszolgálatokat is, részben éppen a nahodkai drogcsempészet révén tettek szert jelentős vagyonra.

Hartai is megtalálta a számításait Nahodkában, ahol pénzzel és kapcsolatokkal bármit el lehetett intézni. Imádott vadászni, és a szibériai vad vidék erre is lehetőséget adott neki. Ott-tartózkodása idején legalább két medvét és egy tigrist is lőtt, az állatok bundáit preparáltatta. Élvezte a vadászatokat, de számára ez nemcsak hobbi volt, hanem munka is. A vadászatokon is kapcsolatokat tudott építeni.

Nem hajtotta a pénzt, nem is nagyon tudott

vele bánni – mondták egykori barátai –, de amire vágyott, azt megszerezte. Szibériai külszolgálatára alatt például kinézett magának egy Nissan Patrol terepjárót. Noha a Nahodkához közeli Japánból is megrendelhetette volna, de mivel a szigetországban csak jobbkormányos modelleket árultak, ő Helsinkiből rendelt egyet. Hartai elintézte, hogy a Nissant Moszkvában repülőre rakják, hogy aztán Novoszibirszkből helikopterrel vigyék el Nahodkáig.

Nem mindig volt ennyire szerencsés az autókkal. Egy alkalommal, amikor Vietnámba kellett mennie valamilyen küldetésre, a misszió végeztével ezer dollárért sikerült hozzájutnia egy eredeti amerikai Willys Jeep katonai terepjáróhoz. De az öröme nem tartott sokáig, mert a kocsit már szállítás közben, a konténerrel

együtt ellopták. Csak egy, még Vietnámban készült fotó őrzi a ma már ritkaságnak számító terepjáró emlékét.

Bár házas volt, Hartai a vadászat és az autók mellett a nők iránti szenvedélyét sem tudta csillapítani. Ahogy egyik volt barátja diplomatikusan megfogalmazta, *„a nők mindig is központi szerepet játszottak Imre életében”*. Nem volt ez másképp Nahodkában sem, noha a legnagyobb és kis híján tragédiába is torkolló hódítási kudarcát is ott szenvedte el. A nem mindennapi történetet azért is mesélte el utólag több egykori barátja, mert úgy látják, az az örvényes örület is benne van, amely Hartait mindig is jellemezte.

A fáma szerint Hartai a nahodkai tengerparton sétálva látott meg egy napozó nőt. Imponálni akart neki, és kapóra jött egy, a parti homokban talált, rongyba tekert nyeles gránát. *„Imre úgy tervezte, hogy a gránátot felrobbantja a vízben.*

Arra számított, hogy a légnyomás miatt az elkábult halakat játszi könnyedséggel kiszedi majd a kezével és ezzel elkápráztatja a hölgyet. De a trükk balul sült el, a gránát még akkor felrobbant a kezében, amikor Imre a parton állt” – mesélte egy volt barátja. Hartai szerencséjére a gránátról hiányzott a repeszburok, és bár a szerkezet felrobbant, nem okozott akkora kárt, mint amekkorát okozhatott volna. Hartai tenyerében elszakadt néhány izom és időbe telt, míg egy csipesszel a szilánkokat kiszedték a kezéből, de nem lett maradandó sérülése.

Bár Hartai felesége nem örült a balesetnek, a hírszerző nahodkai külszolgálatának nem ez az incidens, hanem a Waltham csődje vetett véget. A titkosszolgák láthatták a cég fölött gyülekező viharfelhőket, ezért 1994-ben egyik hétről a

másikra lehúzták a rolót, Hartainak a családjával együtt haza kellett költöznie.

A botrány nem maradt el. 1995-ben a Walthamot finanszírozó CW Bank egyik revíziója rávilágított a simlis ügyletekre, arra, hogy számolatlanul finanszírozott a pénzügyi intézet zavaros, nyilvánvalóan a titkosszolgálathoz köthető ügyleteket, amelyekre évekkel később az akkori jegybankelnök, Surányi György is utalt. A CW Bank nem tudta behajtani kintlévőségeit, ez vezetett aztán odáig, hogy később, az ezredforduló körül végleg bedőlt.

A távol-keleti kiküldetés után Hartai egy ideig a lettországi Rigában dolgozott az egyik legnagyobb magyar szállítmányozó cég munkatársaként. A család még a kilencvenes

évek elején eladta a káposztásmegyeri panelt, és sikerült megvenniük egy szentendrei házat a Duna-parti város hegyvidékes részén, a pilisi erdő szélén, festői környezetben. Egy ideig csak nyaralóként használták, később oda is költöztek.

Nem tudni, hogy a rigai munka is csak valamilyen fedőtevékenység volt-e, de árulkodó, hogy ekkoriban ugyanez a magyar vállalat nyerte el a lett kormány boszniai segélyének szállítási feladatait, az élelmiszersegélyt pedig Budapesten keresztül kellett eljuttatni Boszniába, ahol egy évvel korábban ért véget a háború. És hogy miért lehetett mindehhez köze a katonai hírszerzésnek? Rossz nyelvek szerint azért, mert a szállítmány nem csak élelmiszert rejtett.

Ám mindez szinte irodai munka volt ahhoz

képest, amivel 1998 nyarán bízták meg Hartait, amikor már nem a katonai, hanem a polgári hírszerzés, az Információs Hivatal állományába tartozott. Más szolgálatoknál dolgozó társaival együtt ekkor kapta a feladatot, hogy Oláh Istvánt és Dunajszky Gábort élve hazahozzák Csecsenföldről.

Az akció a magyar titkosszolgálatok eddigi legnehezebb és legvadabb műveleteként kerülne be a történelemkönyvekbe – feltéve ha a részletei nem lennének a mai napig titkosak.

Egy őrült akció volt. Ez a legenyhébb, amivel az Oláh István és Dunajszky Gábor hazahozatalára indított titkos küldetést jellemezték az akció részleteit ismerő források, köztük Hartai Imre egyik volt kollégája. A kimenekítési tervet még a Horn-kormány alatt készítették elő, de az általam megkérdezett szereplők eltérően emlékeztek vissza arra, ki adta meg a zöld jelzést az akcióhoz: Horn Gyula vagy Orbán Viktor.

Amikor ugyanis elkészültek a tervvel, már vészesen közeledtek a parlamenti választások, ahol az MSZP–SZDSZ vezette kormánykoalíció és a kormányzati szerepre ácsingózó Fidesz nézett farkasszemet egymással. A források egy része szerint az akció elindításával a titkosszolgálatok megvárták a kormányváltást,

és az újonnan kormányfővé kinevezett Orbán Viktorra maradt, hogy zöld jelzést adjon. Mások úgy emlékeztek, hogy az akcióban részt vevők már akkor útnak indultak, amikor formálisan még az MSZP–SZDSZ-kormány volt hivatalban, Orbánt pedig kész tények elé állították.

Bármelyik verzió igaz, kétségtelen, hogy a politikai vezetés sokat kockáztatott egy ilyen művelettel, és ha az akció balul sült volna el, az ráégett volna arra az Orbán-kormányra, amely részben éppen a biztonság ígéretével nyerte meg a választást. Ebben az időszakban csúcsosodtak ki a magyarországi maffialeszámolások, a négy halálos áldozatot követelő Aranykéz utcai robbantás július 2-án történt. Az, hogy esetleg a magyar állam speciális egysége egy külföldi akcióban kudarcot vall, ami akár emberéletet

is követelhet, túl nagy politikai kockázatot jelentett.

Azon a nyári napon, amikor a családfő elbúcsúzott a gyerekeitől és a feleségétől, a család éppen a szentendrei nyaralóban lakott.

Kisebbik fia, Szabolcs, bár ekkor csak nyolcéves volt, felfogta, hogy édesapja veszélyes küldetésre megy. Noha Hartai ebben az időben még nem avatta be őt a részletekbe, Szabolcs tudta, hogy apja hírszerzőként dolgozik. Hartai már nagyon korán el is magyarázta neki, mivel jár ez a munka, sőt később egy-egy találkozására magával is vitte a kíváncsi gyereket, aki így sok mindent látott. Hartai azt is megértette a gyerekeivel, hogy miért kell néha mást mondani, ha az iskolában valaki megkérdezi tőlük, mivel foglalkozik az apuka. Hol újságíró, hol külkereskedő, de semmiképpen sem hírszerző.

Egyik volt kollégája azt mesélte, azért Hartai Imrére esett a választás a csecsenföldi akcióban, mert az Információs Hivataltól más nem is nagyon vállalta volna el a küldetést. Emellett

Hartai beszélt oroszul, ismerte az oroszországi légi irányítást, repülőgépet és helikoptert is vezetett, és mindezt gondolkodás nélkül megtette illegális, rendkívüli körülmények között is.

A küldetés részleteit ismerő források szerint Hartaiék útjuk során helikoptert és repülőt is béreltek. A pilóta, azaz Hartai mindent illegálisan csinált, kicselezve a légi irányítást azokban az országokban, amelyeken átrepültek. Ez magyarázza, hogy Magyarország a túsok hazahozatala után sem árult el semmilyen részletet az akcióról, amelynek sikeressége még a német, a brit, az orosz és az amerikai titkosszolgálatokat is meglepte. De a magyarok azt sem szerették volna, ha a külföldi partnerszolgálatok az információk birtokában

kisakkozzák, a magyar szolgálatok hálózatához milyen ügynökök tartoznak, akik esetleg segítették embereiket az útjuk során. A módszer és a források – ezek az igazán nagy titkok az efféle szervezeteknél.

A csapat először Magyarországról Romániába ment, majd onnan egy bérelt repülővel, de állítólag „*megbuherált*” lajstromszámmal repültek tovább. Később Hartai kikapcsolta a jeladót is, majd a helyszínre érve autót és helikoptert béreltek.

A források azt is tudni vélik, hogy az akcióról szóló hivatalos és titkos jelentések sem feltétlenül a valóságot tükrözik. Merthogy – állítják a bennfentesek – nem minden úgy történt, ahogy az a hivatalos tervben szerepelt,

és jóvá lett hagyva. Példaként említették, hogy noha az eredeti tervek szerint fegyvereket nem vihettek volna magukkal a csapat tagjai, Hartai a pisztolyát bizonyosan magával vitte, és a helyszínen sem maradt fegyverek nélkül a társaság. Azt azonban, hogy ezeket Magyarországról vitték magukkal, vagy az egyébként fegyverkereskedőkkel amúgy is kapcsolatban álló Hartai ismerőseinek köszönhetően útközben szerezték be, a források nem tudták megmondani.

A fegyverekre azért is lehetett szükség, mert ahogy Hartai egy közeli barátja mesélte, a volt hírszerző évekkel később az otthonában mutatta meg neki azt, a túsók által aláírt golyóálló mellényt, amelyet az út során, a helikopter vezetése közben tett a feneke alá, hogy így védje

magát, amikor állítólag tűz alá került. Sőt, egyes források szerint az egyik golyó súrolta is a kezét. Azt, hogy a túsok által aláírt golyóálló mellényt amolyan ereklyeként tartotta meg Hartai, egy másik forrás is megerősítette.

Azt is többen megerősítették, hogy bár a helyszínre küldött három ember egyikénél egymillió dollárnyi készpénz volt, de a túsokért a csapat végül nem fizetett váltságdíjat. Egy, az akció részleteit ismerő forrás azt állította: a brigád a pénz egy részéből felbérelt egy rivális csecsen bandát, hogy támadják meg az emberrablókat. A terv állítólag bevált, és a magyar túsokat a lövöldözéssel járó zűrzavar közepette sikerült kimenekíteni. Ezt a verziót erősíti, hogy Oláh István elmondása alapján őt a „páncélszekrényszerű” helyiségből pánikszerűen

vezette ki egy hozzá oroszul szóló idegen. És ezt a verziót erősíti az is, hogy a titoktartást komolyan vevő Oláh bár kevés részletet árult el nekem a kiszabadulásuk körülményeiről, de úgy fogalmazott, *„igen erős hangeffektusok voltak”* – ez pedig semmiképpen sem erőszakmentes beavatkozásra utal.

A két túszer már a helikopternél állt, amikor Hartai nekik szegezte a kérdést: repülésre alkalmas állapotban vannak-e?

„Azt feleltem: gyerekek, akár térden állva is, csak vigyetek ki innen. Akkor már kilenc hónapja ugyanabban a ruhában voltam, képzelheti, milyen büdös volt. Cipőm pedig nem volt, mert a bakancsomat is elvették. Imre a saját ruháját, a saját cipőjét adta oda nekem, hogy vegyem fel.”

Miután elindultak a géppel, Hartai először felemelte azt, majd visszaereszkedett földközébe. István elmondása szerint a pilóta rendkívül alacsonyan, mindössze pár méterrel a víz fölött tartotta a gépet, úgy haladtak hosszú időn át. István szerint erre azért volt szükség, mert nagyobb magasságban könnyű célponttá váltak volna.

A csapat Budapestre érkezve lélegezhetett fel. A két túszer ekkor tudott először fürdeni és tiszta ruhába bújni. Ám még mielőtt a családjukhoz engedték volna őket, át kellett esniük egy orvosi vizsgálaton. István csak ezután jutott el tatabányai otthonába, ahol végre találkozhatott a szeretteivel.

Még most, 26 évvel a történetek után is

elérzékenyül, ha visszagondol erre a pillanatra. Az akkor kétéves kislfia, aki még beszélni sem tudott, mikor ő Csecsenföldre utazott, odament hozzá és azt mondta: „*apa*”.

Miután hazahozták a túszoikat, a magyar szolgálatok vezetőinél szinte azonnal érdeklődni kezdtek az akcióról addig mit sem tudó külföldi partnerszolgálatok budapesti összekötői. Mindenki azt akarta megtudni, hogyan sikerülhetett egy ilyen veszélyes küldetés, és fizetett-e a magyar állam váltságdíjat. De hiába érdeklődtek, a magyarok nem árultak el nekik semmi érdemlegeset. A kérdés azért is foglalkoztatta a külföldi szolgálatokat, mert a Csecsenföldön zajló emberrablások folyamatos megpróbáltatások elé állították őket. Három hónappal Istvánék hazahozatala után egy új-zélandi és három brit mérnököt raboltak el. Három hónapig tartották őket fogva, majd a fogvatartóik Groznij mellett egyszerűen az út szélén hagyták a levágott fejüket. Azt István is elmondta, hogy miután

őket kiszabadították, egy másik társaság által fogva tartott svájci túsز még fogságban volt. Miután a svájci is szabadult, István tudott vele telefonon beszélni. Később személyesen is találkozni szerettek volna, de az illető nem sokkal később szívinfarktusban elhunyt, így a találkozóra már nem kerülhetett sor.

Az Oláhékat kimenekítő akció résztvevőit Göncz Árpád köztársasági elnök tüntette ki, a kitüntetések Orbán Viktor kormányfő és a titkosszolgálatokat akkoriban irányító Kövér László a Parlamentben titokban adta át. Hartai a Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztjét vehette át. Ilyen kitüntetés ma már nem létezik, helyette a Magyar Érdemrend lovagkeresztjét vezették be. Egykori barátja, Végh Lajos szerint Hartait zavarta, hogy a kitüntetés átadásakor ő

csak a hetedik volt a sorban, és olyanok előzték meg, akik semmit nem kockáztattak, míg ő és társai az életüket.

Hartait nem csak kitüntették, elő is léptették. Alezredes lett.

Istvánnal nem szakadt meg a kapcsolatuk. Ha nem is sűrűn, de évente egy-két alkalommal találkoztak, családosan is összejártak. A Csecsenföldön történekről azonban soha többé nem beszéltek egymással. István ezt nemcsak Hartai diszkréciójával indokolta, hanem azzal is, hogy ő maga sem heverte ki hosszú évekig a traumát. A történekr utáni első három évben néhány alkalommal felkérték, hogy a fogva tartásukról előadást tartson olyan embereknek, akik a szakmájuknál fogva akár kerülhetnek is

hasonló helyzetbe. István ezeknek a kéréseknek eleget tett ugyan, de állítja, egy-egy ilyen előadás után mindig megbetegedett. Ma már tárgyilagosan, higgadtan tud az élményeiről beszélni, de mint mondta, ehhez sok idő kellett.

„Még házon belül, az IH-nál sem tudott senki semmit, évekig nem beszéltek erről azok, akik bármilyen formában részt vettek ebben” – ezt már egy volt hírszerző mondta, amikor az akció utóéletéről kérdezgettem. A titkolózást az egykori hírszerző azzal indokolta, hogy a magyar szolgálatok semmiképpen sem szerették volna, ha a külföldi partnerek esetleg beazonosítják azt a forrásukat, aki a szaúdi, vallási vonalon segített nekik, és más segítők lelepleződését sem akarták kockáztatni. Olyannyira nem, hogy a szolgálatok inkább dezinformáltak, a sajtóban például

egy időben az a hír járta, hogy a kilencvenes években Budapesten tartózkodó orosz keresztapa, Szemjon Mogiljevics is közbenjárt a túsok kiszabadítása érdekében. Ez azonban egyáltalán nem fedte a valóságot.

Mindenesetre Hartai a csecsen akciónak köszönhető, hogy a kilencvenes évek legvégén egy másik túsaszabadítási akcióban is bevetették, még hozzá a Közel-Keleten. Erről mindössze annyit sikerült kiderítenem, hogy a Hezbollah Libanonban elrabolt két, nem magyar állampolgárságú katonát. Hartai Bejrútba utazott és egy bérelt repülővel felderítést végzett a libanoni Bekaa-völgyben. De állítólag nemcsak a felderítésben játszott szerepet, hanem abban is, hogy egy közel-keleti érdekeltségekkel bíró magyar nőn keresztül érdemi információkat

szerezzenek az emberrablással kapcsolatban. A küldetés sikeres volt.

A csecsen sztorinak azonban lett egy nem várt következménye is.

Az ezredfordulón az IH-t otthagya egy nagy megbecsülésnek örvendő, a Cégnél évtizedek óta dolgozó hírszerző, Nagy János. Bár Nagy közös megegyezéssel jött el és vonult nyugdíjba, nem sokkal a távozása után, egy állománygyűlésen az akkori vezetés azzal indokolta a kiszorítását, hogy a CIA még valamikor a nyolcvanas években beszervezhette, a kapcsolat pedig a rendszerváltás után is aktív maradt. Később az IH-n belül az a pletyka terjedt el, hogy Nagy megkörnyékezte Hartait, és megpróbálta megtudni a csecsenföldi művelet titkos részleteit.

E szerint tehát Nagy János a CIA megbízásából próbált információkhoz jutni, Hartai pedig ezt jelezte a belső elhárításnak. Ez vezetett Nagy János lebukásához – legalábbis él egy ilyen verziója a történetnek.

Ha nem alaptalanul gyanakodott a belső elhárítás, és Nagy Jánost korábban tényleg beszervezte a CIA, ő pedig információkat adott át az amerikaiaknak, akkor is tény: nem indult ellene büntetőeljárás. Az ügyet ismerők szerint azért úszta meg, mert Orbán Viktor nem akarta, hogy egy kémügy tépázza meg az akkor még gyümölcsöző amerikai–magyar kapcsolatokat. Kérdés persze az is, volt-e egyáltalán bármi Nagy János ellen, vagy tett-e bármit, ami kimerítette volna a kémkedés vádját. Biztosan csak annyit lehet állítani, hogy Nagy hivatali

páncélszekrényében a belső elhárítás emberei találtak egy olyan dokumentumot, amelyet korábban meg kellett volna semmisítenie – de efféle szabálytalanságot mások is elkövettek, nem számított rendkívülinek. Az ügy érdekessége, hogy Nagy irodáját feltehetően akkor kutatták át titokban, amikor Hartai őt és feleségét sétarepülőzni vitte. Ezzel segítette, hogy Nagy még véletlenül se zavarhassa meg az irodájában zajló titkos kutatást.

A Nagy-ügy rávilágított egy jelenségre, amely többről szólt, mint az amerikai–magyar viszony, és később Hartai sorsát is befolyásolhatta. A rendszerváltás utáni politikai váltógazdaságot az IH-n belül úgy élte át a vezetés, hogy a vezetői csapat egyik fele inkább a jobb-, míg a másik a baloldali pártokhoz kötődött.

A két brigád között ugyanakkor élt egy hallgatólagos egyezség, ezzel túl tudták élni a kormányváltásokat: ha jobboldali kormány alakult, akkor a baloldalhoz kötődő csoport emberei mentek külszolgálatra, míg az itthon maradók vezető pozícióba kerültek, ha baloldali kabinet állt fel, akkor cseréltek.

Bár Hartai nem politizált, és egyik párthoz sem húzott, amikor a katonai hírszerzéstől az IH-hoz került át, inkább a jobboldali, fideszes bekötésű vezetéshez tartozók táborát erősítette. Mindez úgy kapcsolódik a Nagy-ügyhöz, hogy egykori kollégái szerint Nagy a balos vezetés bizalmát élvezte, és 2000-ben – tehát az első Fidesz-kormány alatt – részben ezért is távolították el, felrúgva ezzel a kilencvenes éveket végig jellemző hallgatólagos megállapodást. Azzal

a hírszerzők, így Hartai is, tisztában lehettek, hogyha a vezetés nagyon akar, bárkinél található olyan indokot, amelyre hivatkozva el lehet távolítani a szervezettől.

Miután Nagy Jánost elküldték az IH-tól, és kiderült, hogy az ellene folyó vizsgálatban Hartai segítette a belső elhárítást, sokan neheztelni kezdtek rá – elsősorban azok, akik a balos csapathoz tartoztak. Ekkor még nem, de évekkel később Hartai is úgy érezte, hogy a Nagy-ügyben felhasználta őt a vezetés.

Ám Hartai egyik volt kollégája szerint nemcsak a Nagy-ügyben játszott szerepe miatt kezdett el fogyni körülötte a levegő a Cégen belül az ezredforduló után, hanem azért is, mert ő finoman szólva is nagyon más volt, mint a

többiek. Olyan dolgokat engedett meg magának,
amiket egyre nehezebben tolerált a vezetés.

A mikor egy kisrepülő jelent meg az Információs Hivatal Budakeszi úti központja fölött, majd a szárnyaival integetni kezdett, azonnal riadóztatták az őrseget. A magyar hírszerzés központi épülete, amelynek tetején eleve rengeteg antenna van, szigorúan védett objektum, tilos fölé repülni. Rövid idő múlva a repülő újra megjelent.

„Kis túlzással már majdnem lőni kezdtek volna rá az őnök, amikor szóltunk, hogy ez az Imre” – emlékezett vissza az abszurd, de mára legendássá vált jelenetre egy volt kolléga. Az eset valamikor a kilencvenes évek legvégén történt, és tökéletesen példázta Hartai Imre korántsem hétköznapi karakterét. *„Ő ezt egy brahinak gondolta. Ilyen ember volt, így köszönt”* – mondta egy volt kollégája, aki kedvesen beszélt

róla ugyan, de nem titkolta véleményét, hogy Hartai stílusa sokaknál kiverte a biztosítékot. Ő Hartait félelmet nem ismerő, vakmerő emberként jellemezte, amolyan magyar James Bondnak tartotta, aki mellesleg „istenáldotta tehetséggel volt megáldva”. Az elmesélések alapján kissé önjáró volt, gyűlölte az irodai munkát. Egészen abszurd történeteket is hallottam róla. Egy alkalommal állítólag Szibériából küldött üzenetet a központba, mondván: készen áll, várja a feladatot. „A gond csak az volt ezzel, hogy senki nem küldte oda. Természetesen azonnal utasították, hogy jöjjön haza.”

Ugyanez a kolléga mondta róla, hogy az adottságai miatt bőven akadtak irigyei a Cégen belül. „Képzelden el egy okos, jóképű, mindig fess pasast, aki több nyelven beszél folyékonyan, nagyon

jó dumája van, rajonganak érte a nők. Ráadásul jól is él, úszómedencés házban lakik Szentendrén, Magyarország legsikeresebb titkosszolgálati akciójában is vitte a prímet. Ki ne irigykedett volna rá?”

A csecsenföldi akció miatt házon belül Hartai valóban nagy tiszteletet vívott ki, de azt még egykori kollégái sem tudták egyértelműen megmondani, hogy 2000-ben miért küldték a szlovákiai Kassára konzulnak: azért, hogy a csecsen (és a libanoni) akció miatt megjutalmazzák vagy azért, hogy megszabaduljanak tőle. Esetleg mindkettő.

Bármilyen állt is a kinevezés mögött, ő Kassán is önmaga maradt, időnként némi fejfájást okozva a budapesti központnak. Például a budapesti központba tilos volt külföldi rendszámú autóval

bemenni, de Hartait ez nem zavarta, nyugodtan bement szlovák rendszámú kocsival. *„Apu valóban rugalmasan kezelte a szabályokat”* – ismerte el a fia.

Azt, hogy Hartai nem a szabályok szerint játszott, több egykori barátja is megerősítette. De szerintük, ha nem lett volna ilyen a habitusa, akkor a csecsenföldi akcióban sem tudott volna helytállni. *„Akik ismerték, azok szerették vagy utálták. De egy biztos: Imre hatalmas egyéniség volt, aki a barátaiért mindent megtett, önzetlenül”* – mesélte róla egy olyan barátja, aki egy időben városi, majd megyei rendőrkapitány is volt. Azt az egykori rendőri vezető is elismerte, hogy Hartai nem egy szabálykövető ember benyomását keltette, ezzel ő szembesítette is párszor, hiába.

„Athént, Tel-Avivot és Kassát ajánlották fel neki. Szerintem azért is kaphatta meg a kassai pozíciót, mert az IH akkori vezetése arra számított, hogy Szlovákia nyugis hely, ahol nem kell attól tartani, hogy Imre valamilyen kalandba keveredik” – emlékezett vissza egy volt kollégája.

Hartai másképp gondolta. Villámgyorsan kiépítette a kapcsolatot a szlovákiai al- és felvilággal. Miniszterek, főügyészek, bankigazgatók, nagyvállalkozók, polgármesterek és diplomaták társaságába járt, de még az ott tevékenykedő külföldi maffiózókkal is jó viszonyt ápolt. Kevesen voltak képesek úgy hálózatot építeni terepen, mint ő.

Azt Hartai egyik fia is megerősítette, hogy apja valóban jó kapcsolatot ápolt az egyik balkáni

maffia helyi erős emberével. Olyannyira, hogy volt olyan közös vadászat, amelyen tizenéves gyerekként állítása szerint ő, az apja és a helyi szinten ismert gengszter is jelen volt. *„Egy téli hajtóvadászon voltunk hárman 30-40 másik vadással egyetemben. Egy kétszáz kilós vaddisznó végigszaladt a leállók előtt. Hárman-négyen rálöttek, de nem találták el, de legalábbis nem állt meg az állat. A disznó elkezdett felém szaladni, de mivel a hajtók irányába volt, nem mertek rálőni. Pár méterre lehetett már tőlem, amikor a maffiózó elővette a 9 milliméteres Berettáját, és beleürítette a tárat. A vaddisznó orra bukott, és pár centire a lábam elé érkezett meg”* – emlékezett vissza Hartai fia, Szabolcs.

Apja azt a kiváltságot is láthatóan élvezte, amely a hírszerzői és a diplomáciai munkával járt.

Nem zavarta, ha Kassa sétálóutcáján, ahol autók nem közlekedhettek, a diplomata-rendszámú autójával leparkol. Egy alkalommal pedig, amikor Budapesten fiával, Szabolccsal autózva látta, hogy egy Újpest–Fradi-mérkőzés miatt az összes sávot lezárta a rendőrség, addig nem nyugodott, amíg át nem engedték. Szabolcs elmondása szerint apja először a diplomata-útlevelét mutatta a rendőrnek, hiába. Ezután a szolgálati igazolványát kapta elő, de az sem hatotta meg a rendőrt. Ahogy az sem, amikor a diplomáciai futárigazolványát lobogtatta. Ekkor felhívta a készenlétisek egyik vezetőjét, majd átadta a telefont a rendőrnek. A kordont felnyitották, és „*az alezredes urat*” három rendőrautóval kísérték a szentendrei házáig.

Egy másik alkalommal, amikor Kassáról

Zadarba repült, magánprogramra egy bérelt kétmotoros repülővel, hajnalban indult és megállt Kecskeméten. Aznap tartották ott a nemzetközi repülőnapot, amelyre szinte minden évben ellátogatott. Déltájban indult volna tovább, de a repülőnap programja miatt az egész reptér le volt zárva, le- és felszállni sem lehetett. Fia, Szabolcs, aki ekkor vele együtt utazott, így emlékezett vissza erre a napra. *„Felment a toronyba, ahol egy régi ismerőse dolgozott, és senki sem tudta, hogyan, de elintézte, hogy két program között tíz perc alatt felszálljunk. Több ezer ember várta, hogy milyen program következik, amikor egyszer csak áthúzott a géppel a reptér felett, intett kettőt a szárnyával, és távoztunk. Estére már Zadarban voltunk.”*

A civil barátainak nem beszélt a munkájáról, de nem tudták nem észrevenni a képességeit. *„Ha*

valakit meg akart találni belföldön vagy külföldön, noha se címe, sem elérhetősége nem volt hozzá, akkor is fel tudta kutatni az illetőt. Senki sem értette, hogyan, de mindig megoldotta” – mesélte Végh Lajos.

2002-ben kormányváltás történt, Hartai ekkor már két éve Kassán dolgozott. Élvezte a kintléletet, de magánélete fordulatosan alakult: még az ezredforduló környékén elvált a feleségétől, Szlovákiában viszont új kapcsolata lett, mégpedig egy szlovákiai magyar nővel. A nőtől 2003-ban gyereke született.

A szlovákiai idillt azonban megtörte valami, amivel ő sem tudta felvenni a harcot. Még tartott a külszolgálat, amikor baljós jelet vett észre magán, a bal lábát húzni kezdte. Egy

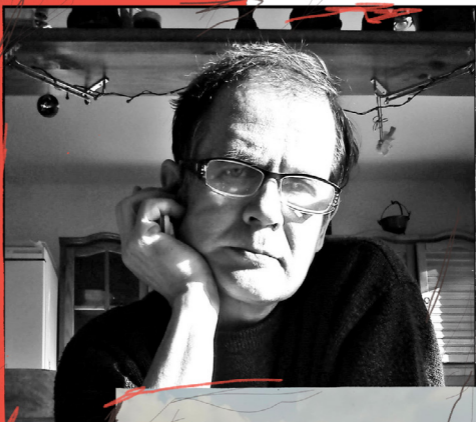
orvosi vizsgálat kiderítette: gyógyíthatatlan betegsége van. A tünetek a Parkinson-kór korai szakaszára utaltak.

Hartai tudta, ha a betegségéről a munkahelyén tudomást szereznek, búcsút mondhat a hírszerzői-diplomáciai karrierjének. Ezért, hogy a kezdetben még nem annyira erős tünetek megszűnjenek, már a betegség korai szakaszában sokkal erősebb gyógyszereket szedett, mint amennyi indokolt lett volna.

A 2002-es kormányváltás után az IH vezetése cserélődött: az addig regnáló vezetői kör külszolgálatra ment, az új vezetéskor viszont már nem feküdt olyan jól Hartai, főleg a Nagy János-féle ügy miatt nehezteltek rá. És ahogy Nagynál, úgy nála sem kellett sokat kutakodni,

hogy elegendő indokot találjanak a sarokba szorításához. Már önmagában az elég lett volna, hogy a szlovákiai tartózkodása alatt összejött egy szlovák állampolgárságú, de magyar nemzetiségű nővel, akitől ráadásul gyereke is lett. De ekkoriban már tudtak a sokáig titkolt betegségéről is, ez szintén ürügyet adott arra, hogy megszabaduljanak tőle. Így is történt: egy évvel a kassai kiküldetésének hivatalos lejárta előtt, 2003-ban hazarendelték, két évvel később pedig nyugdíjazták.

A zonnal minden vendég a földre vetette magát a kassai kávézóban, amikor egy autóból géppisztollyal sorozatot lőttek ki rá. Így tett a kávézó hátsó helyiségében üldögélő Hartai Imre és az ekkor már 18 éves fia, Szabolcs is. A belvárosi kávézó Hartai egyik helyi gengszter ismerősének az érdekeltségébe tartozott, a támadás mögött valamelyik rivális banda állt. A pultos lányt egy kicsit megvágták ugyan a szilánkok, de a lövöldözésben más nem sérült meg. Ez 2008-ban történt, három évvel azután, hogy Hartai Imre nyugdíjba vonult. És némiképp érzékelteti, hogy bár ekkor már nem dolgozott hírszerzőként, a nyugdíjas évei sem átlagosan teltek.

Tudta, hogy a betegsége gyógyíthatatlan, és ki akarta élvezni az életet, a megmaradt

időt. Továbbra is hódolt a szenvedélyeinek, a vadászatnak, a nőknek, a repülésnek. Felvidéken élő barátnőjével ekkor már szakítottak, de mivel a nő nevelte a közös gyereküket, ezért Hartai is gyakrabban megfordult Szlovákiában. Jellemzően Szentendrén élt, de a lakóhelyét az aktuális barátnőinek címe szerint váltogatta. Próbálta lekötni magát alkotással: rusztikus nyárfabútorokat készített hobbiból az ismerősöknek, festett képeket, és hajózott a Dunán. Repülni is eljutott hébe-hóba, bár az egészségi állapota miatt a szakszolgálati engedélyt egy idő után már nem kapta meg, de ettől függetlenül – ahogy a fia mesélte utólag –, *„ha akarta, megoldotta”*.

Még nyugdíjazása után megpróbált dolgozni a piacon, de csak megbízásokat kapott egy-egy

rövid munkára. Amikor úgy tűnt, hogy Sólyom Airways néven új magyar légitársaság alakul, ahhoz őt is megpróbálták beszervezni, de nem állt kötélnek, az idő pedig őt igazolta, mert a Sólyomból nem lett végül semmi.

„Emlékszem, az adóhivatalban voltunk, egy közel öt órán át tartó jegyzőkönyvezés közben törtek rá a görcsök. Többször lefeküdt a padlóra relaxálni. A végén viszont annyira erős görcsök gyötörték, hogy az épületből szó szerint a hátamon cipeltem ki őt az autóig, ugyanis már nem tudott lábra állni” – mesélte egykori barátja, Végh Lajos, aki még élete utolsó éveiben is segítette őt.

De még betegen is tudott meglepetéseket okozni. *„Egyszer gondolt egyet, beült Szentendrén a kocsijába, és kijött hozzánk. Mi nem voltunk itthon,*

ő viszont még abban a rossz fizikai állapotában is át tudott mászni a kovácsoltvas, hegyes végű kerítésünkön, hogy a kerti csapból igyon” – mesélte Végh.

A betegsége korai szakaszában Hartai túlságosan erős gyógyszereket szedett, ezekhez a szervezete hozzászokott, de ez megbosszulta magát; a betegség későbbi fázisában már nem voltak olyan hatékonyak a pirulák. Elvégezték rajta egy műtétet, ezután egy ideig jobban volt, de az állapota így is évről évre fokozatosan romlott. Ez mentálisan is megviselte, mert nem élhetett olyan aktív életet, mint előtte, legfeljebb csak segítséggel. Többnyire Szabolcs fia segítette. *„Ebben az időben már sok embert elmart magától”* – emlékezett vissza Szabolcs, elismerve, hogy élete végén a legtöbb ismerőse, rokona, barátja fokozatosan elfordult az apjától.

Ahogy súlyosbodott a betegsége, István egyre többet segítette. *„Amikor már nem volt képes autót vezetni, akkor én vittem mindenhova, például Szentendréről Kaposvárra és vissza”* – mesélte István.

A halál 2020 május 23-án, 60 évesen érte utol.

Szabolcs szerette volna teljesíteni apja egyik utolsó kívánságát, a katonai temetést. Még a külügyi tárcánál is lobbizott ezért, de az IH akkori vezetése úgy döntött: Hartainak nem engedélyeznek katonai temetést.

Az egykori hírszerzőt végül a kaposvári temetőben helyezték örök nyugalomra 2020. július 23-án. A búcsúztatásra kevesen mentek el, amit a család a koronavírus-járványnak

tulajdonított. Ha katonai temetést nem engedélyezett is neki egykori munkaadója, az IH-t egy vezető képviselte, aki búcsúbeszédet is mondott, ebben méltatta Hartai személyiségét. De arra, hogy az elhunytnak milyen munkája volt, a volt kolléga nem tért ki.

Nem úgy Végh Lajos, aki nem állta meg, hogy a búcsúbeszédében ne áruljon el egy olyan titkot, amelyről Hartai barátai közül is csak kevesen tudtak. *„Szerény voltál, nem kérkedtél, de tudom, büszkeséggel töltött el például a csecseneknél fogva tartott magyar túsók hazahozásában vállalt küldetésed sikere, az, hogy a legmagasabb szinten is elismerték bátor hőstettedet”* – állt abban a beszédben, amelynek leiratát Végh a mai napig őrzi.

A temetésre István is elment. Akart valamit mondani a jelenlevőknek, de végül nem szólt semmit, némán vett végső búcsút barátjától. Attól az embertől, aki egyike volt azoknak, akiknek bő két évtizeddel korábban az életét köszönhette.

telex
Komplex

A magyar James Bond – Hartai Imre titkos élete

SZERZŐ

Dezső András

ILLUSZTRÁCIÓK

Somogyi Péter (szarvas)

Ezt az e-könyvet azért készítettük, mert szerettük volna, ha Hartai Imre elképesztő története minél több emberhez eljut. De ez a cikk és ez az e-könyv sem jöhetett volna létre a *Telex* támogatói nélkül, ezért ha szeretne több hasonló tartalmat látni nálunk - akár ingyenes e-könyvként is -, akkor támogassa a *Telexet*!